Anul I-iŭ, No. 2. Februar 1915.

REVISTA ISTORICĂ

= Dări de seamă, =
documente și notițe.

PUBLICATĂ SUPT AUSPICIILE CASEĬ ȘCOALELOR

DE

N. IORGA

CU CONCURSUL MAĬ MULTOR SPECIALIȘTĬ.

BUCUREȘTĬ
EDITURA CASEĬ ȘCOALELOR
1915

www.dacoromanica.ro

SUMARIUL:

I. Notiţe: *N. Iorga:* Pretendentul „Iani rege al Moldoveĭ“ (1516-1521). — *N. I.* O „eroină revoluţionară“ romîncă, în foile germane din 1843. — *N. I.:* Încercări de a da în Moldova înnainte de 1821 un caracter oficial limbiĭ greceştĭ — *** Cetatea Turnu

II. Documente: *** Din Bucovina „fericită“...; O scrisoare a secretaruluĭ La Roche şi una a luĭ Rigas.

III. Dări de seamă despre: *Gabriel Hanotaux*, Du sens et de la portée de la guerre. — *Al. Lăpĕdatu*, Cetatea Soroceĭ. — *Virgil N. Drăghiceanu*, Mormîntul luĭ Constantin Brîncoveanu. — *Vintilă I. Brătianu*, Interesele Romănieĭ în actualul războiŭ. — *Dr. A. Urbeanu*, Deutschlands „Wahrhafter Krieg“ und die Frage der unterdrückten Rumänen in Österreich-Ungarn.—Calendaric-atlante d'Agostino. — *G. Zagoriţ*, Paris Mămuleanu. — *Dr. I. N. Angelescu*, Cunoaşterea şi conducerea pieţiĭ economice. — *Ch. Drouhet*, Modelele francese ale teatruluĭ luĭ Alecsandri. — *C. G. Pietraru*, Fasele războiuluĭ actual şi învăţăminte pentru viitor. — *Dr Ştefan Chicoş*, Protecţionismul vamal şi viitoarele tratate de comerţ. — *I. Constantinescu*, Istoricul bisericiĭ Maica Precista de la Dudu din Craiova. — *Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovicĭ*, Diaconul Coresi.

Manuscriptele se trimet d-luĭ N. Iorga, Văleniĭ-de-Munte (Prahova).

Administraţia: Văleniĭ-de-Munte, Tipografia „Neamul Romănesc“.

Un n-r 30 de banĭ; abonamentul anual 3.50; pentru străinătate 50 de banĭ n-rul; abonamentul 4 leĭ.

Pentru cărţile despre care se fac recensiĭ care le recomandă se poate reţinea gratuit, după dorinţă, anunciul pe copertă.

Pentru studenţĭ, preţul în jumătate, direct de la administraţie.

www.dacoromanica.ro

Anul I-iŭ, No. 2. BUCUREȘTĬ. Februar 1915.

REVISTA ISTORICĂ

— DĂRĬ DE SEAMĂ, DOCUMENTE ȘI NOTIȚE —

PUBLICATĂ, SUPT AUSPICIILE CASEĬ ȘCOALELOR, de N. IORGA

NOTIȚE.

Pretendentul „Iani rege al Moldovei“ (1516—1521).

Într'o lucrare recentă a d-luĭ Ioan E. Kalitsunakis, docent la Berlin, despre humanistul Mateĭ Devaris (Ματθαῖος Δεβάρης καὶ τὸ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικὸν γυμνάσιον, Atena 1914; extras din foaia Αθηνᾶ, XXVI) se pomenește (p. 93) între școlariĭ gimnasiuluĭ grecesc din Roma întemeiat, la 1516, după anume stăruințĭ de emigrațĭ, de Papa Leon al X-lea, și un Ioan rege al Moldoveĭ (ῥῆγας τῆς Μπογδανίας), citîndu-se Crusius, *Turco-Graecia,* p. 248 și un articol din Ἑλληνομνήμων al d-luĭ Sp. Lambros. Școlar al luĭ Ianus Lascaris, el a fost tovarășul de clasă al luĭ Hermodor Lestarh, care, la rîndul luĭ, învață pe Despot, care se chema numaĭ ca Domn, Ioan, iar ca aventurier Iacob.

Putem ști cine e acest „rege al Bogdanieĭ“. E acel „duce Iani din Moldova, gonit de fratele său din acel ducat acum cîțiva anĭ“, care veni în Septembre 1521 la ambasadorul venețian pe lîngă Carol Quintul ca să-ĭ spuie că a servit pe răposatul Împărat Maximilian († 1519) și apoĭ încercase, dar fără succes, pe lîngă cel care domnește. Nu întîmpină însă nicĭ aicĭ încredere și bunăvoință. Se cerură informațiĭ de la Veneția chiar, — dar ele par să nu fi venit niciodată (Hurmuzaki, VIII, pp. 49-50, n-le LX-II; cf. Iorga, *Pretendenți domnești,* în „Analele Academieĭ Romîne“, XIX, p. 205).

„Iani“, care se numia astfel după dascălul său *Ianus* Laskaris, se dădea decĭ drept frate al luĭ Bogdan-Vodă, drept fiŭ al luĭ Ștefan-cel-Mare. Dacă ar fi fost „gonit“, nu *despoiat* de acesta, el n'avea de unde ști grecește, așa încît să fie în societatea celor maĭ cărturarĭ dintre tinerĭ pribegĭ. Aș crede, prin urmare, că el a putut să fie un fiŭ al luĭ Alexandru (Sandrin), fiul luĭ Ștefan-cel-Mare, care muri ca ostatec la Constantinopol, unde rămase

www.dacoromanica.ro

fiul său Ștefan zis Lăcustă, care, de altfel, ca și Iani al nostru, se dădea ca fiŭ (nu nepot de fiŭ) al mareluĭ Domn.

N. Iorga.

* * *

O „eroină revoluționară" romîncă în foile germane din 1848.

Se cunoaște rolul, puțin cam teatral, pe care l-a avut în blînda revoluție teoretică a Bucureștilor din 1848 Ana Ipătescu.

La 15 Iunie se produse intervenția militară a luĭ Odobescu și Solomon pentru aducerea înnapoĭ a luĭ Bibescu, cu Vilară și cu Manu. Se iscă o învălmășeală, și soldații traseră în mulțime. Se afirmă că eĭ ar fi biruit, cu toată împotrivirea „poporuluĭ", dacă nu s'ar fi pus în fruntea acestuia, cu două pistoale în mînă, și strigînd: „curaj, copiĭ, moarte trădătorilor", „doamna Anica, soția domnuluĭ Nicolae Ipătescu, o Romîncă ce poartă arma ca orîce bărbat"[1]. „Pruncul Romîn" maĭ știe că Anica Ipătescu era în trăsură, că „fu dusă în triumf la Palat" și felicitată de Guvern[2].

Despre această zi critică se trimeseră corespondențe la unele foĭ din Austria și din Germania, aflătoare și ea în plină revoluție. Se cunoștea articolul din „Allgemeine österreichische Zeitung", în care cuvintele eroineĭ sînt desvoltate maĭ pe larg: „Moarte trădătorilor! Tinerĭ, curaj *și scăpați libertatea*". O scrisoare a luĭ A. G. Golescu către N. Bălcescu (19 Iunie 1848) se ocupă de acest răsunet al incidentuluĭ cu Ana Ipătescu: „Fapta d-neĭ Ipătescu dă un luciu și un interes nespus causeĭ noastre; toate gazetele din Viena aŭ descris această faptă, și vre-o 40.000 exemplare, foĭ volante, s'aŭ tipărit cu această faptă antică, spre formarea moraluluĭ poporuluĭ din Viena". Și el adauge: „Împrieteniți-vă cu dînsa și faceți-ĭ ode și serenade; doar de s'ar întinde focul eĭ și în alte inimĭ"[3].

---

[1] *Gazeta de Transilvania*, în culegerea *Anul 1848*, I, p. 702.

[2] *Ibid.*, II, p. 34.

[3] *Ibid.*, p. 646. Soțul eĭ, un tînăr, se afla și el în capul mulțimiĭ *(ibid.*, p. 98). Stăteaŭ în Văpseaua Galbenă, unde el era între membriĭ comisiuniĭ pentru garda națională *(ibid.*, p. 292; cf. și *ibid.*, III, p. 320). Era și un Grigore Ipătescu, în acelaș rost, la „Văpseaua Neagră": el întră în „Sfatul orășenesc" *(ibid.*; cf. locurile citate în vol. VI, p. 365). Un funcționar C. Ipătescu, „șef de masă" (biroŭ) la Casieria obștească, „propagant, gardist", om al Magheruluĭ, delegat la Fuad-Efendi *(ibid*, III, p. 526; VI, p. 72). „Doĭ

www.dacoromanica.ro

Această foaie-volantă vienesă „gedruckt bei Leop. Sommer", o cuprinde bogata colecție a d-luĭ G. Sion. În ea se laudă mișcarea Bucureștilor, „robit și bătut cu cnutul, supt întreita tiranie a luĭ Bibescu, a Țaruluĭ Nicolae și a Împăratuluĭ turcesc", se arată pe scurt cererile manifestuluĭ de la Islaz, se rîde de fuga luĭ Bibescu care făgăduise și primise totul, se trece apoĭ la „sîngeroasa contra-revoluție", pusă la cale de „nimenĭ altul decît Nicolae I-iŭ, din mila luĭ Dumnezeŭ Împărat al Rusieĭ". Consulul Duhamel și generalul Kotzebue ar fi furat pe Odobescu și Solomon. Soldațiĭ eraŭ beți. Solomon întră în sala unde se aflaŭ represintanțiĭ poporuluĭ" și li cere a se preda. Magheru, „un tînăr de o eroică îndrăzneală, *care a asistat la revoluția din Viena de la 13 Mart și cu bucurie a luat parte la dînsa*", își deschide cu baioneta calea spre ușă și, oprit de a ieși, trage cu muschetul unuĭ soldat pentru a se baricada apoĭ într'o odaie. Rosetti („Rizeri") ar fi desarmat și el un soldat. Atuncĭ se trag treĭ salve în mulțime, lăsînd 7 morțĭ și peste 30 de răniți. Se pornește o fugă nebună, pănă vine Ana Ipătescu, „o figură înnaltă, impunătoare, palidă ca moartea, cu ochiĭ aprinși și părul aruncat pe spate". Cuvintele ce i se atribuie sînt tocmaĭ cele din gazeta citată. Autorul bucățiĭ înflăcărate o face însă să moară, pentru un maĭ puternic efect: „Cu inimos spirit de jertfă se aruncă ea asupra armateĭ. La dreapta și la stînga cade cîte un om, dar în aceiașĭ clipă un glonte trece prin pieptul eĭ, și frumoasa eroină înflăcărată pentru libertate zace acolo în sîngele eĭ". Mulțimea strigă: „Ipătescu și libertate": ea prinde pe Odobescu și vrea... „să-l tragă în țapă". Soția luĭ se roagă însă, avînd lîngă dînsa copiiĭ, cari îngenunche: „Ascultați-l întăiŭ! Fie-vă milă! E nevinovat! Milă pentru bărbatul mieŭ nenorocit!". El arată că l-aŭ pus Țarul și Bibescu. În acest timp se cucerește casarma, și cu frigărĭ și lopețĭ. Nifon Mitropolitul iea din noŭ jurămîntul soldaților. El scapă și pe Solomon.

Alaiul triumfătorilor întîlnește în cale „targa pe care duceaŭ pe eroina Ana Ipătescu". Miĭ de oamenĭ o conduc spre casa soțuluĭ eĭ pe dînsa, care... „încă nu murise cu totul", — o concesie pentru adevăr. **N. I.**

Ipățeștĭ rămaseră între ceĭ arestați la căderea revoluțieĭ *(ibid.*, IV, p. 448). E vorba de Grigore și Nicolae, cari fură între ceĭ 22 de exilați *(ibid.*, p. 526; VI, p. 261). Cel d'intăiŭ trecu la Brașov *(ibid.*, V, p. 415); Nicolae fusese liberat *(ibid.*, p. 758).

www.dacoromanica.ro

Die grosse blutige | Gegen-Revolution von Bukarest | und die Heldin | Anna Ipalescu (sic), | welche die Freiheit des Vaterlandes rettete.

Mit unbezähmbarer Gewalt trägt die gepanzerte Freiheit ihre Siegesfahne von Westen und Osten, zerbricht die Ketten so vieler Millionen Slaven, gibt ihnen ihre geraubten Menschenrechte wieder, und sie macht von Neuem zu den Herren der Erde.

Auch das verknechtete und verknutete Bukarest, welches unter dreifacher Tyrannei seufzte und blutete, nämlich unter ihrem Fürsten Bibesko, Kaiser Nikolaus von Russland und unter dem türkischen Kaiser, hat sich todesmuthig erhoben, seine Freiheit verlangt und sie im schönsten Glanze errungen.

Die Bukarester verlangten im Namen der ganzen Walachei: Nationalgarde, Pressfreiheit, Abschaffung der Todesstrafe, gleichmässige Besteuerung, Ablieferung der Waffen zu Gunsten der neu konstituirten Regierung und Abschaffung des erblichen Adels.

Fürst Bibesco bewilligte Alles, Alles, dankte ab, entfloh aber hierauf bei Nacht und Nebel nach Kronstadt in Siebenbürgen.

Am 1. Juli um 12 Uhr Mittags brach eine blutige Gegen-Revolution los, welche nichts anderes beabsichtigte als die Freiheit zu stürzen und die alte Regierung wiederherzustellen.

Der Anstifter dieser Revolution war niemand Anderer als Nikolaus I., von Gottes Gnaden Kaiser von Russland ! !

Der russische Kommissär Duhamel und General Kotzebue nahmen dem Kriegsminister Odobescu, gewesenen Chef der Landesmiliz, und Solomon, Obersten des 3. Infanterie-Regiments, den Eid ab, mit dem Militär die versammelten Mitglieder auseimander zu sprengen und Alle, die sich widersetzen, augenblicklich niederzuschiessen.

Mit 600 der entschlossensten Soldaten, welche früher mit Branntwein gehörig berauscht wurden, wurde das Werk der Verrätherei in Ausführung gebracht.

Die Versammlung wurde umringt und Solomon drang mit gefällten Bajonetten in den Saal und forderte die Volksvertreter auf, sich gefangen zu ergeben.

Magieru, ein heldenkühner junger Mann, welcher der Revolution am 13. März in Wien beiwohnte und sich dabei freudig betheiligte, bahnte sich mit seinem Säbel den Weg durch die Bajonette zu dem Thore; als er aber diese undurchdringlich besetzt fand, entriss er im Handgemenge einem der ihm nachsetzenden Soldaten die Muskette,

www.dacoromanica.ro

streckte ein Paar der Nächsten zu Boden und verbarrikadirte sich in einem Gemache.

Rizeri, ebenfalls ein Mitglied der provisorischen Regierung, entwaffnete einen Soldaten, worauf Solomon Feuer kommandierte und drei Salven auf die Volksvertreter und auf das heranströmende unbewaffnete Volk geben liess.

Sieben Menschen stürzten todt zur Erde und über dreissig Verwundete wurden davon geschleppt.

Alles war zur höchsten Wuth gebracht, aber dennoch versuchte man keinen Angriff auf das Militär, weil man keine Waffen hatte.

Allenthalben erhoben sich Barrikaden.

Die Mitglieder der provisorischen Regierung will man eben gefangen fortführen.

Unentschlossenheit und Muthlosigkeit nimmt überhand, viele Stimmen erheben sich, welche rufen: „Flieht! flieht! das Militär dringt von allen Seiten auf uns!".

In diesem Augenblicke der Verzweiflung stürzt von Podul Mogoschai die junge Heldin Anna Ipalescu herunter. Eine hohe, stattliche Gestalt, leichenblassen Antlitzes mit glühenden Augen und zurückgeworfenen Locken.

Zwei gespannte Pistolen sind in ihren Händen.

Aus allen Kräften ruft sie: „Tod den Verräthern! Ihr jungen Männer fasset Muth und rettet die Freiheit!".

Mit hochherziger Aufopferung stürzt sie sich gegen das Militär. Rechts und links sinkt ein Mann, doch in demselben Augenblick fährt eine Kugel in ihre Brust und die schöne, freiheitsbegeisterte Heldin liegt da in ihrem Blute!

Die glühenden Worte der Gefallenen und ihr kühner Tod entzündete das ganze Volk zur Raserei. Der Muth erfasste es mit edelster Todesverachtung.

Jetzt verlangten sie gar keine Gewehre mehr, waffenlos stürmen sie an.

„Ipalescu und Freiheit!", ist ihre Losung.

Das Militär verliert den Muth und flieht in die alte Kaserne.

Odobescu und andere Soldaten fallen in die Hände des Volkes.

In der Erbitterung will man augenblicklich den Verräther auf einen Pfahl aufhängen.

„Die Todesart ist zu gering!", ruft ein grosser Theil der wüthenden Wallachen.

www.dacoromanica.ro

Das Erscheinen der Frau des Odobescu mit ihren Kindern, welche sich vor dem Volke niederwerfen und rufen: „Hört ihn früher! Erbarmen! er ist unschuldig! Barmherzigkeit schenkt meinem unglücklichen Mann!", rettete denselben.

Odobescu wurde verhört und erklärte sogleich dass er im Auftrage des russischen Hofes und auf Befehl des Ex-Fürsten auf solche Art gehandelt habe.

Das Volk ist indess mit Sturmschritt gegen die alte Kaserne gerückt. Der grösste Theil ist schon von ihnen bewaffnet, grösstentheils mit Stangen, Säbeln und Aexten (auch mit Bratspiessen und Grabschaufeln).

Es ist 5 Uhr Abends. Die Kanonen, welche vor der Kaserne stehen, werden ohne Widerstand genommen.

Das vergossene Bürgerblut hat die Berauschten zu sich gebracht— sie wollen Solomon dem Volke aüsliefern.

Der Bischof begibt sich im festlichen Zug in die Kaserne und richtet rührende Worte an die Menge.

Die Soldaten werfen sich auf ihre Knie nieder und schwören den Eid der Treue von Neuem, dem Vaterlande und der provisorischen Regierung.

Oberst Solomon unterhandelt fortwährend mit dem Volke und entschuldigt sich auf höheren Befehl gehandelt zu haben.

Durch Vermittlung des Bischofes erhält er seine Abdankung und einen Reisepass nach Siebenbürgen; durch diese Grossmuth wird aber eine grosse Unzufriedenheit unter den Rachelechzenden hervorgerufen. Im fürstlichen Pallaste werden Waffen vertheilt.

Die Kavallerie und das Pompierkorps rücken heran. Man will sie alsogleich angreifen. Aber dieselben jubeln ihnen Hurrah zu und schliessen sich als treue Söhne des Vaterlandes der Bewegung an.

Die Artillerie kömmt den Freiheitskämpfern gleichsam mit vollster Brüderlichkeit entgegen, und Alle schwören sich wechselseitig Treue bis in den Tod zu.

Mit klingendem Spiele zieht man im Triumph zum Pallaste. Lauter Jubel und Hurrah!

Auf dem Wege begegnete man die Bahre, auf welcher man die Heldin Anna Ipalesku trug.

Der Freudenlärm verhallt. Thränen glänzen in den Augen der Wallachen. Unter dem Geleite des Bischofes und vieler tausend Men-

www.dacoromanica.ro

schen wird (rupt) *noch nicht ganz Entseelte in das Haus ihres Mannes gebracht, welcher ein Beamter von Bukarest ist.*

SCHEIBE.

Zu haben im Verschleissgewölbe, Stadt, Kölnerhofgasse, nr. 730. Gedruckt bei Leop. Sommer.

* * *

Iașul nu rămăsese nici el fără eroina sa. În cimitirul bisericii zisă Vulpe se află piatra de mormînt a „doamnei Ecaterina Harnav", moartă la 23 Mart 1867, în vrîstă de 44 ani, care, foarte tînără încă, de 24 de ani, fusese, spune inscripția [1], „unica Romîncă ce au purtat steagul libertăților Moldovei la anul 1848" și se adaugă: „au trăit în obscuritate".

Actele anului 1848, publicate într'o splendidă colecție, ne ajută să lămurim întru cîtva și rolul ei. Un Dimitrie Moldoveanul, frate cu Zaharia, care se afla printre „complotiștii revoltanți" din Mart, arată că a găsit la sfat în casa Slugerului Iordachi Harnav pe maiorul Gheorghe Stroici, pe Alecu Fotino, pe Dimitrie Filipescu, pe Panaite Docan și pe acel frate al său, „zicînd între altele că a venit vremea a-și regularisi drepturile lor" [2]. Casa lui Harnav fu călcată de oștire ca și ale lui Gheorghe Cantacuzino, Rosetti, Nicolae Docan și Lupu Balș [3]. Atunci Ecaterina Harnav va fi „purtat steagul libertății", de și izvoarele tac asupra participației sale.

Din nenorocire numele lui Iordachi Harnav e legat de „procesul scandalos al falsificatorilor Harnav și consorții" în anul 1853 [4]. În 1857 el unelti, de și lipsit de drepturile civile, contra candidaților Unirii, la Botoșani [5].

* * *

Încercări de a da în Moldova înnainte de 1821 un caracter oficial limbii grecești.

Am publicat aiurea un act al lui Scarlat-Vodă Callimachi prin care se recunoșteau serviciile unui boier. Actul, cu tot caracterul lui oficial, era redactat în grecește.

---

[1] Iorga, *Inscripții*, II (=*Studii și documente*, XV), p. 126, n-o 6.

[2] I, p. 281, n-o 149.

[3] *Ibid.*, p. 428.

[4] Sturdza, *Acte și documente*, III, p. 1044.

[5] *Ibid.*, p. 106, no. 1469.

www.dacoromanica.ro

Se putea crede că e un cas sporadic. Iată însă că în colecția d-luĭ G. Sion avem un alt act de înnaintare în acelașĭ stil oficial elenic.

Ἰωάννης Σκαρλάτος Ἀλεξάνδρου Καλλιμάχης Βοεβόδας, ἐλέῳ Θεοῦ Αὐθέντης καὶ ἡγεμὼν πάσης Μολδαβίας.

Δι' ὅσων ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐξυπηρετεῖς τῇ αὐθεντικῇ ἡμῶν Βεστιαρίᾳ, κοσμίως διωτεύων ἄλλως, ἄξιος ἐκρίνεσε βαθμοῦ τινος· ἐπεὶ δ'ἐν δίᾳ ἀπέρχῃ ὅπου διωρίσαμεν, διὰ τοῦ παρόντος τιμίου αὐθεντικοῦ ἐγγράφου τιμῶντές σε, Ἰωάννῃ Σιών, ἐπιτρέπομεν τὸν βαθμὸν τῆς Παχαρνιτζίας. Τῇ ἡ' Ἰουνίου αωιθ'.

(Pecetea octogonală cu chinovar din 1806.)

Gheorghi Vel Post.

S'aŭ trecut la condica Visterieĭ. *(iscălitură neînțeleasă.)*

Adecă:

Ioan Scarlat Alexandru Callimachi, Domn și stăpînitor a toată Moldova.

De oare ce din fragedă vrîstă slujeștĭ Vistieriei noastre domnești, trăind de altfel după cuviință, aĭ fost judecat vrednic de vre-un rang, și, de oare ce cu grabă mergĭ unde am hotărît, prin acest al nostru cinstit act domnesc îțĭ acordăm ție, Ioane Sion, treapta Păhărnicieĭ. 8 Iunie 1819.

Să ni amintim că aceasta e vremea de maĭ mare înflorire a școliĭ domnești de limbă grecească din Iașĭ, că o tipografie grecească lucrează pentru scopurĭ deslușit naționale, că în grecește se publică acea Condică de legĭ de care Domnul era așa de mîndru.

Și să adăugim cunoștința concepțiilor care aŭ fost îndemnătoare la mișcarea revoluționară a Eterieĭ: planul Imperiuluĭ bizantin înviat, pornind de la Dunăre ca să-șĭ cucerească apoĭ Capitala în Bizanț.

Atuncĭ se va înțelege că de la Constantin Mavrocordat, care cu vre-o sută de anĭ înnainte se răstia la dregătoriĭ luĭ să nu-ĭ scrie grecește, ci românește, rapoarte confidențiale, pănă la Scarlat Callimachi, care făcea să se redacteze grecește măcar deocamdată această categorie de acte publice, a ridicării în rangurĭ pentru micĭ slujbașĭ cu decret, se petrecuse o schimbare esențială în felul cum Fanarioțiĭ îșĭ înțelegeaŭ rolul la noĭ.

Atuncĭ, și numaĭ atuncĭ, ființa noastră națională a ajuns să fie amenințată de caracterul străin al Domnilor și al camarileĭ lor.

www.dacoromanica.ro

Ei s'au grăbit însă prea mult să-şi afirme închipuita cucerire, şi de aicĭ a resultat ruperea uneĭ comuniunĭ întîmplătoare şi începerea ereĭ naţionale româneştĭ. N. I.

* * *

Cetatea Turnu.

Istoriciĭ vor găsi în broşura d-luĭ dr. D. Păşcanu din Turnu-Măgurele, *Holera de la Turnu-Măgurele din anul 1913 şi starea sanitară a oraşuluĭ în anul 1914*, o vedere a tăpşanuluĭ care ascunde rămăşiţele vechiĭ cetăţĭ Turnu, Cule a Turcilor, cari aŭ ţinut-o peste patru sute de anĭ, „Nicopoia-Mică“ a noastră. Săpăturĭ făcute metodic ar da resultate marĭ.

DOCUMENTE.

Din Bucovina „fericită“...

„Acrostihurile“ luĭ Iraclie Porumbescu către episcopul Bucovineĭ, Hacman[1].

Tocmiţ sărbătoare între cele frumoase până la cornurile altaruluĭ. Ps. 117, 26.

Acrostihurĭ la prea solemna zi onomastică a Înnalt Preosf. chirio chir Evghenie Hacman, episcop Bucovineĭ, etc. etc., la 12 Dechemvrie 1846, de Iraclie Golembiovschi, alumul eparhialniculuĭ seminar.

* * *

Eat'o zi a fericirĭ Bucovina azĭ sărbează!
Vers de patrie răsună la Altarul rugător,
Graiurĭ sfinte se înnalţă 'n cer la thronul cel de rază:
Evgheni' arhipăstoriul să trăească în lucor
Naţieĭ bucovinene, spre 'nplinirea fericirĭ!
Imnul rugiĭ ni'l ascultă 'mplinitoriul' al doririĭ,
Evgheni' arhipăstoriul ni'l păstrează în lucor.

* * *

Habsburg 'nalt, slăvit *progen* prè vrednic fiiŭ luĭ Franţ cel mare.
Az şi *ţîe* 'a noastre' patrĭĭ bate pieptul credincios
Că prin *tine* Bucov'neanul renăscut în luminare,

[1] Păstrăm ortografia. E o foaie volantă.

www.dacoromanica.ro

Mers ferice îndreptează cătră traiul seninos.
Adumbrit și mûngăet *d'arhipăstoriul bun mărit,*
Neamuluĭ blagocestiv ce'ĭ prin *tine* dăruit.

* * *

El e legiĭ noastre sfinte *stîlp* puternic nemișcat,
Plin de zel sprijinitoriŭ a culturiĭ creștinești,
Sub a luĭ epitropie pravoslavnic' înpăcat,
Căpătară nouă viață, noue haruri sufletești.
O dear rămînè neștearsă a' *luĭ* fapte și virtute,
Pildă — nații noastre — sfîntă, pănă 'n veacurĭ neștiute.

* * *

Bucură-te Fagoțară, scumpă patrie săltează,
Unsprezece anĭ de cînd norocul ți-ĭ neprețuit,
Că lucinde ne' nsărate *doao stele* 'țĭ luminează,
Orizonul : — despr'o parte *Ferdinandul Preslăvit*
Vrednicul plin de virtut 'Evghenie d'altă parte !
Inimeĭ mulțămitoare rugă 'nnalță umilit,
Nescărbit în strălucire *Ferdinandul* să trăească ;
Ear pr' *Evghenii Arhiereul* Bucovineĭ *scump mărit,*
Inimile patrioticĭ, mulțĭ anĭ vază-*l* fericit!"
(Colecția G. Sion.)

* * *

O scrisoare a secretaruluĭ La Roche și una a luĭ Rigas [1].

I.

Monsieur,

Me trouvant absent lorsqu'on a apporté à la maison le premier tome de l'ouvrage de M. de Tott [2], *que vous voulez bien me communiquer, je n'ai pu qu'à present repondre au billet qui l'acompagnait, et c'est pour vous observer que, la critique qu'en a donée M. de Peyssonel* [3] *ayant été dans le tens consignée par extrait dans une gazette (celle de Vienne) que nous envoyons régulierment à Constantinoples, il*

[1] Cf. Iorga, *Istoria literaturiĭ romîne în secolul al XVIII-lea*, tabla, și memoriul despre harta luĭ Rigas, în „Analele Academieĭ Romîne" pe 1914. V. și Iorga, *Drcumente Callimachi*, II.

[2] *Mémoires sur les Turcs et les Tartares*, maĭ multe vol. (3 ediții).

[3] Autorul studiilor asupra comerțuluĭ Mărĭ Negre *(Traité*, etc., 1787).

www.dacoromanica.ro

m'est, à mon grand regret, impossible de satisfaire votre curiosité pour cette pièce fugitive.

Le Journal Encyclopédique, *que je rétiens, ne porte absolument que des extraits de l'ouvrage même du baron de Tott, dont vous n'avez sans doute que faire, ayant en main l'original même.*

Bien de graces, au reste, pour la communication dont il s'agit ici.

Je vous souhaite grand appétit, et ai l'honneur d'être respectueusement,

Monsieur,

Votre très-humble et très-obeissant serviteur :

le 26 janvier [1785]. **P. la Roche.**

A Monsieur

Monsieur de Raycevich, agent de S. M. I. et R. apostolique, etc., en déça du Danube, etc.

II.

Monsieur, *Chez luy.*

Je suis venu 2 fois chez vous, mais il n'y avoit pas moyen de vous voir. J'ai pri le parti de vous écrir en vous priant de faire venir les gazettes greques sous l'adresse de Anastasius Grand Armache et me notifier combien des piastres turcs font le florin d'Autriche, et je suis, Monsieur, *Votre serviteur*

Rigas.

P. S. Pour une année doivent-elles venir.

(Bibl. Ac. Rom., hîrtiĭ necatalogate.)

DĂRĬ DE SEAMĂ.

I. Cărţĭ.

Gabriel Hanotaux, *Du sens et de la portée de la guerre* (în „La Revue Hebdomadaire", XXIV, 1).

Istoricul frances, fost ministru de Externe, recunoaște în lupta de tranșee părăsirea tradițiilor luĭ Napoleon I-iŭ, urmate de Moltke, și reluarea vechiĭ lupte defensive, pas cu pas, colț de colț. Descopere în gropile, prăpăstiile, culoarele Francieĭ de Nord un întreg sistem de apărare contra cuceririĭ regale.

D. Hanotaux prevede un lung „războiŭ de usură" („treĭ lunĭ

www.dacoromanica.ro

saŭ treĭ anĭ", ar fi zis lord Kitchener). Cel ce „va înțelege maĭ bine *de ce* se bate, acela va birui". El va da „ultimul batalion, ultimul transport de hrană, ultima suflare de voință, supremul curaj".

Dacă va fi Dubla Alianță, lumea va fi supusă saŭ „subalternisată" de rasa germană. În casul contrar, se va stabili — zice Franța și Anglia — „independența popoarelor". Poate că ideile de confederație europeană ale luĭ Sully și visurile luĭ Jean Jacques Rousseau se vor îndeplini.

Va fi „până la un punct" pace politică și pace „economică", sprijinită pe încătușarea poftelor germane de dominație materială, „pentru burtă". Va fi și o pace *morală,* contra hidosuluĭ „nietzscheanism" al luĭ Zarathustra nesățiosul. „Cugetarea mediteraneană ar învinge." „Nu mă îndoiesc că va suna, după lungĭ suferințe, un ceas în care popoarele-șĭ vor da samă că rațiunea „burteĭ" e cea maĭ rea dintre toate, că prosperitatea economică nu e ultimul cuvînt al progresuluĭ uman, că moderația, smerenia, sărăcia sînt maĭ înnalte și maĭ nobile și maĭ mîndre decît violența, trufia orĭ bogăția" (p. 13).

E un „războiŭ religios", spune d. Hanotaux, și are dreptate. El cere „a se expune tot, chiar și viața, pentru a salvà *causele vieții*".

N. Iorga.

* * *

A. Lăpĕdatu, *Cetatea Soroceĭ (notiță istorică descriptivă)* (în „Buletinul Comisiunĭ Monumentelor Istorice", VII, 26).

Istoric foarte amănunțit al cetățiĭ, pomenită încă din vremea luĭ Ștefan-cel-Mare (pîrcălab, Costea), care e decĭ întemeietorul eĭ, cu „20-30 de anĭ" înnainte de a fi întemeiat Orheiul (listă a pîrcălabilor de aicĭ în cursul Domnieĭ luĭ Ștefan, p. 85; asămănărĭ și cu Hotinul; cea d'intăiŭ reproducere a cetățiĭ însă am dat-o noĭ în „Sămănătorul", IV, n-le 30 și urm.). Numele n'are a face cu „sorocul" din legenda, maĭ mult saŭ maĭ puțin autentică, pe care o pomenește d. Arbure *(Basarabia în secolul XIX,* p. 293); trebuie apropiat de Hliboca, etc. D. Lăpĕdatu observă că aicĭ (adăugim ca la Ciubărciŭ) era un pîrcălab, nu doĭ.

După d. Lăpĕdatu Petru Rareș ar fi refăcut în piatră Soroca, lăsată în lemn de Ștefan. De oare ce însă cetatea apare numaĭ la 1499 în actele acestuia publicate de d. I. Bogdan (II, pp. 425, 444), aceasta s'ar putea admite cu greŭ. Totuși supt Ștefan *(l. c.),*

www.dacoromanica.ro

pîrcălabul unic îşĭ zicea şi *staroste,* ca acel de Cernăuţĭ şi ceĭ de Hotin, şi în pecete chiar şi „posadnic", cetatea fiind deci socotită ca o simplă „posadă" la hotar (şi ne întrebăm dacă posăzile puteaŭ fi aiurea; asupra sensuluĭ lor de „străjĭ", I. Bogdan, *Documentul Răzeniłor din 1484 şi organisarea armateĭ moldovene în secolul XV,* în „Analele Academieĭ Romîne", XXX, pp. 413-4). Cetatea fusese părăsită mult timp şi se ruinase; de aicĭ nevoia de a o face din noŭ, ca *arx,* prin „meşteşugul" *(magisterium)* luĭ Ioan Zidarul.

O a treia refacere şi garnisonare a cetăţiĭ se făcu supt Petru Şchiopul, de teama Cazacilor; d. Lăpĕdatu notează locurile unde se află pîrcălabiĭ Mănăilă şi Albotă saŭ acesta din urmă singur. Faptul că Nisoviĭ Cazacĭ (nu încă „Zaporojenĭ") aŭ putut prăda aicĭ la 1600 arată că nu s'a pus în aplicare tratatul recent prin care Ieremia Movilă se îndatoria a da cetăţile Moldoveĭ în mîna unor castelanĭ poloni: Zamoyski, Hatmanul şi Cancelariul Polonieĭ, cerea dreptate *pentru Cazacĭ* şi contra locuitorilor jăfuiţĭ şi decimaţĭ (Hurmuzaki, *Supl.* II², p. 4). La 1619, cînd Cazaciĭ prădară bîlciul, unde veniaŭ Armenĭ şi „boierĭ moldovenĭ", probabil că nicĭ nu maĭ era o cetate păzită *(ibid.,* p. 469). Tatariĭ puteaŭ „ţinea strajă" acolo, în 1621 (Lăpĕdatu, p. 88) *la vad,* fără a se închide întreziduri. La 1620 însă, nevoile lupteĭ turco-polone aduceaŭ aicĭ pe pîrcălabul Tudor (de sigur; şi nu „Totoi"). Un pîrcălab de Soroca, nenumit, era prins de starostele Raşcovuluĭ, în faţă, supt Vasile Lupu: data e 1639, şi de atuncĭ se maĭ întîmpină pîrcălabĭ, ce e dreptul, pănă la 1660, — dar în acest timp eĭ deveniaŭ din ce în ce maĭ mult, din comandanţĭ militarĭ, administratorĭ civilĭ. Rolul militar îl luaseră, dar *în afară de cetate,* ca şefĭ aĭ călăraşilor de Soroca, aceĭ căpitanĭ pe cari d. Lăpĕdatu îĭ înşiră la p. 89, nota 21, orĭ Serdarĭĭ.

Un rol războinic îl maĭ avu Soroca apoĭ numaĭ prin luptele ce se deschiseră între Turcĭ şi Polonĭ după despresurarea Vieneĭ de aceştia în 1683. Un moment, Dimitrie Cantemir, la 1711, restaură vechea pîrcălăbie contra Turcilor.

Asupra Sorocăĭ de la 1730 înnainte, cu Vel Căpitan, Serdar şi ispravnic de margine, era de văzut şi Iorga, *Basarabia noastră,* pp. 128-9.

Lucrarea e făcută cu o admirabilă răbdare şi se presintă în forma literară aleasă care deosebeşte studiile d-luĭ Lăpĕdatu.

www.dacoromanica.ro

Fotografiĭ nouă comunicate de scriitorul N. Dunăreanu se întîlnesc lîngă cele cunoscute. Am Almanahul luĭ Cruşevan, pe care d. Lăpĕdatu nu l-a putut consulta, dar el nu dă fotografiĭ inedite.

N. Iorga.

* * *

Virgil N. Drăghiceanu, *Mormîntul luĭ Constantin Brîncoveanu Basarab Voevod* („Buletinul Comisiuniĭ Monumentelor Istorice", VII, 27). Bucureştĭ 1914 (numeroase ilustraţiĭ, în parte inedite).

Am făcut o analisă a acesteĭ lucrărĭ în „Buletinul" frances al Institutuluĭ balcanic.

Relevăm aicĭ lucrurile nouă. D. Drăghiceanu atrage atenţia asupra menţiuniĭ, foarte importante, din inventariul actelor luĭ Brîncoveanu (Giurescu şi Dobrescu, p. 295) care dă cunoştinţa „patenteĭ de la Ţar prin care se dă a se înţelege că Vodă s'ar putea aşeza la Moscova, dacă împrejurările vremiĭ i-ar cere cîndva să treacă acolo".

Dar rolul luĭ Toma Cantacuzino în 1711 nu e nicĭ exact nicĭ deplin schiţat. Trebuia studiat după memoriul nostru din „Analele Academieĭ Romîne", despre „Carol al XII-lea, Petru-cel-Mare şi ţerile noastre". Scrisoarea din 1712 a Viziruluĭ către Brîncoveanu (nu a „mareluĭ cancelariŭ al Porţiĭ", funcţie care nu există) ni se pare, prin discuţiile eĭ despre drepturile Austrieĭ asupra Imperiuluĭ roman, ca şi prin faptul că a ieşit după moartea luĭ Brîncoveanu, cam suspectă (dacă n'a redactat-o un Grec pentru stăpînul săŭ turcesc; orĭcum, în loc de asemenea scrisorĭ, Turcĭĭ aveaŭ mijloace maĭ expeditive pentru pedepsirea acţiunilor pe care le judecaŭ trădătoare). La 3 April st. n. (=24 Mart; Marţĭ) *sosise,* nu fusese „trimes" capugiul (nu „capigiul"). „Marele-Imbrohor (le grand écuyer) Myordan (Bujur)" n'are sens: „bujur" e „buiuc" (=mare); „myordan" e neinteligibil. Cetește: 120 de care, nu 12, ceia ce ar fi fost meschin. Mano Apostolu nu fu expediat la Domn, care-şĭ „păstrase calmul", ci fugi el însuşĭ după ce lovitura se dăduse. N'aş admite nicĭ sfatul de fugă al beizadeleĭ Ştefan. Tot aşa şi cu ipotesa că *toată* familia Cantacuzinilor ar fi voit maĭ degrabă pe Mihaĭ Racoviţă decît pe Ştefan fiul Stolniculuĭ. Cum li-ar fi fost cu putinţă Mavrocordaţilor a opri aceasta? Raportul citat al luĭ Fleischmann spune numaĭ că aceştia lucrară *pe urmă, contra luĭ Ştefan.* Nu există un Bostangĭ-Paşa, ci un „Bostangĭ-başa" şi el era intendentul *grădinilor,*

www.dacoromanica.ro

nu al „palatelor"; la p. 115 *atmeidan,* nu „almeidan". Nu e de crezut zvonul că Brîncoveanu să fi lăsat averile sale la San-Giorgio dei Greci. Nu eraŭ „Ruşĭ în Fanar", ci trimesul moschicesc. Am arătat în cartea mea *Viaţa luĭ Constantin Brîncoveanu* (p. 212, nota 2) că nu e de primit nicĭ gîndul de abjurare al luĭ Ştefan Brîncoveanu. Kutais „pe ţermul estic al Mărĭĭ Negre, supt munţiĭ Caucasuluĭ" nu e locul de exil al Doamneĭ, ci Chiutaie, în mijlocul Anatolieĭ. Pentru „Temesvar" a se ceti (p. 118) Timişoara. **N. I.**

* * *

Vintilă I. Brătianu, *Interesele Romănieĭ în actualul războiŭ,* Bucureştĭ, „Flacăra", 1914.

Conferinţă a d-luĭ Vintilă Brătianu la cercul de studiĭ liberale, în dorinţa de a contribui la „formarea uneĭ conştiinţe naţionale unitare şi cît maĭ puternice". Echilibrul balcanic aşezat prin pacea de la Bucureştĭ e „dinamic". În confederaţia balcanică nu crede, hotarele de la 1913 creînd marĭ antagonisme. Totuşĭ numaĭ în anume condiţiĭ s'ar putea renunţa la tratatul încheiat atuncea. În orĭce cas, Turcia, dacă va rămînea la Constantinopol, va fi tutelată de învingătorĭ. Anexările eventuale şi puterea cu care vor fi apărate vor alcătui dreptul fiecăruĭ Stat la încheierea păcĭĭ europene. Nu trebuie să privim conflictul ca o luptă între slavism şi germanism. Că am zăbovit cu intervenţia noastră, am făcut bine. Războiul se va isprăvi numaĭ prin stoarcerea complectă a unora saŭ a altora. El nu va da resultate definitive. Cine va fi întreg la urmă, va avea un mare rol. Am cules cîteva informaţiĭ maĭ importante.

De corectat cu altă ocasie: nu există gurile Enosuluĭ, ci oraşul, portul Enos (p. 6), unde se varsă rîul Mariţa. N.

* * *

Dr. A. Urbeanu, *Deutschlands „Wahrhafter Krieg" und die Frage der unterdrückten Rumänen in Österreich-Ungarn,* Bucureştĭ, 1914.

O foarte bună broşură de propagandă. Răzimîndu-se pe afirmaţia profesoruluĭ Wundt că războiul ce-l poartă azĭ Germania e „drept şi sfînt", se atrage atenţia asupra stărĭĭ romînismuluĭ în Bucovina, unde la anexare abia dacă eraŭ străinĭ, iar la 1910 se socotiaŭ numaĭ 273.254 Romînĭ şi 305.101 Rutenĭ (iar „Germanĭ", arienĭ şi semiţĭ, 168.851, pe lîngă peste 36.000 de Polonĭ şi 11.513 alte naţiĭ „austro-ungare"), pentru ca apoĭ o altă sta-

www.dacoromanica.ro

tistică să arăte înnainte de toate neseriositatea amîndurora. Dar se mai dovedește un lucru: nedreptățirea elementului românesc, nu la împărțirea favorurilor, pe care un Romîn cinstit nu le știe nici de nume, ci și în recunoașterea celor mai elementare drepturi ale cetățeanului. **N. Iorga.**

* * *

Calendario-atlante d'Agostino, Anno XII, serie II, vol. II, Istituto geografico de Agostini, Novara, 1915.

E o minune de lucru precis și mărunt, de format portativ (ceva mai mare decît un carnet), de preț popular (un leŭ pentru 131 pagini), acest mic Atlas-Calendar al luĭ Agostini, care a ajuns acum la anul al XII-lea. Cuprinsul e extraordinar de bogat: expunerea călătoriilor duceluĭ Abruzzilor (cu portret), statistice și comparațiĭ statistice de tot felul, descrierea fiecăriĭ țerĭ pe scurt, tablă alfabetică minuțioasă. Și nu maĭ puțin de 25 de hărțĭ admirabil executate. N'ar trebui să lipsească, nu numaĭ în nicĭo școală, dar în nicĭo casă. **N. I.**

* * *

Gh. Zagoriț, *Paris Mămuleanu, studiu de istorie literară* (în revista „Doina", I, n-o 7), Bucureștĭ, 1914.

D. Gh. Zagoriț reușește, prin cercetărĭ în Archivele Statuluĭ, să dea contururĭ maĭ clare personalității interesantuluĭ poet de dibuirĭ și încercărĭ în vremea tinereței luĭ Eliad care a fost Paris Mumuleanu (d-sale îĭ place a-l intitula, cu prisos de bunăvoință: „poetul regenărăriĭ romîne" și a-l apropia, după d. O, Densușianu, de... Eminescu). A găsit un act privitor la moștenirea luĭ Paris, mort „la începutul anuluĭ 1837, în toiul iernii. în casa sa sărăcăcioasă din Bucureștĭ": avea familie grea și, ca avere, pe lîngă căsuță, treĭ Țigani și zapise de datorie. D-sa semnalează și existența uneĭ ediții cu data 1829 a „Rostuluĭ de poesiĭ" (un exemplar la Biblioteca Urechiă din Galați). Și „Plîngerea și tînguirea Valahieĭ asupra nemulțămiriĭ străinilor ce aŭ dărăpănat-o" a apărut la date și în forme deosebite (1824 și 1825). Asupra valoriĭ acestor poesiĭ păstrăm părerea din *Ist. lit. românești în veacul al XIX-lea,* I, pp. 40-4.

N. I.

* * *

www.dacoromanica.ro

Dr. I. N. Angelescu, *Cunoașterea și conducerea pieții economice, studiu istorico-statistic asupra evoluției economice a popoarelor*, București 1914.

D. I. N. Angelescu e cunoscut și prin alte lucrări întinse de economie politică, în care este totdeauna o vastă lectură, o largă înțelegere filosofică a subiectului și o formă plăcută.

În cartea de față d-sa caută formule mai potrivite pentru prevederea pieței și ajunge la una a cării valoare o vor judeca specialiștii.

Aici trebuie să relevăm astăzi acele peste o sută de pagini de la urmă, în care, studiindu-se „istoria raporturilor economice internaționale", „istoria instrumentelor de schimb", a „mărfurilor comerciale" și a „crizelor comerciale", se dau luminoase pagini de adevărată istorie, care vor folosi și publicului celui mare. **N. Iorga.**

* * *

Ch. Drouhet, *Modelele francese ale teatrului lui Alecsandri, III. Localisările.—„Lipitorile satelor".—Scenării, situații și personagii imitate în comediile în proză*; extras din „Viața Românească", Iași 1914.

Cele mai multe din originalele francese ale comediilor lui Alecsandri erau cunoscute sau indicate de el însuși. D. Drouhet, care a studiat și alte două părți din teatrul lui Alecsandri și opera lui lirică în legătură cu literatura franceză, dovedește că prelucrarea a fost grăbită și superficială. D-sa arată cum s'au primit situații care la noi sînt imposibile (lui Hagi Petcu, ginerele său aristocrat îi refusă cererea de a se lăsa ales deputat). D. Drouhet află în *Un usurier de village* a lui Charles Bataille și Amédée Rolland modelul *Lipitorilor Satului*; dar d-sa nu caută să adauge în de ajuns că personagiile din opera lui Alecsandri sînt pline de adevăr și perfect adaptate la țară și la moment. În general Alecsandri nu afla acțiunea, pe care, grăbit, o împrumuta; tipurile însă, acelea izvorau din lunga și atenta lui observație. Interesantă bibliografia ce se dă la p. 16, nota 2, despre Evreul în teatru.

Nu e o *scădere*, ci o *mărginire* a lui Alecsandri. **N. I.**

* * *

C. G. Pietraru, *Fasele războiului actual și învățăminte pentru viitor*, București, 1914.

www.dacoromanica.ro

Resumat cronologic al războiului. Dar nota austriacă nu e din 23, ci din 24 Iulie (p. 41, cf., de altfel; p. 53). Apoi „învățăminte" trase din desfășurarea evenimentelor. Bună expunere, după cartea englesă, a pregătirii diplomatice a războiului (p. 51 și urm.). „Învățăturile" d-lui Pietraru sînt foarte bune: pregătire diplomatică; ideal național saŭ necesitate de defensivă, ca element moral; preparație tehnică perfectă. Lucrarea e întovărășită de hărți bune. I.

* * *

Dr. Ștefan Chicoș, *Protecționismul vamal și viitoarele tratate de comerț*, București 1914.

Ținînd seamă că la 1917 expiră mai toate tratatele de comerț ale țerilor din Europa, autorul își propune a cerceta direcțiile și tendințele ce domnesc astăzi în Germania, Austro-Ungaria și Rusia. Arată originea și desvoltarea protecționismului german, pretențios și egoist față de toți, necesitatea din care resultară tratatele germane din 1891 și reacțiunea agrariană, care răsturnă pe Caprivi, caracterul tratatelor din 1902, cu urcări generale de taxe fără a mulțămi pe agrarieni, luptele ce domnesc astăzi în societatea germană. În a doua parte, se notează scăderea comerțului austro-ungar față de cel german și greutățile întîlnite din partea Germaniei. Pentru Rusia se studiază numai raporturile ruso-germane.

Expunere scurtă, limpede și folositoare. N.

* * *

I. Constantinescu, *Istoricul bisericii Maica Precista de la Dudu din Craiova*, Vălenii-de-Munte, 1914.

D. I. Constantinescu, casierul eforiei „Madona Dudu" (Precista din Dud), a putut cerceta arhiva instituției, din care reproduce, comentîndu-le, un număr de acte. Fiind vorba de o fundație de pe la jumătatea veaculuĭ al XVIII-lea, aceste lămuriri sînt folositoare. Cartea n'are, evident, nicĭo pretenție de specialitate, ci ținteşte mai mult la pregătirea materialuluĭ pentru întîmplătoare discuțiĭ de drept. L.

* * *

Sextil Pușcariu și Alexie Procopovicĭ, *Diaconul Coresi, Carte cu învățătură* (1581), I, Textul, București 1914 (ediția Comisieĭ Istorice a Romănieĭ").

www.dacoromanica.ro

Frumoasa lucrare dă textul Cazaniei din Brașov a lui Coresi. Sistemul e al unei ortografii unificate. Se fac trimeteri la alte lucrări ale lui Coresi pentru textul evangelic. Lămuririle se lasă pentru al doilea volum.

Din cei doi meritoși autori, d. Procopovici e un refugiat bucovinean în București, iar d. Sextil Pușcariu, sublocotenent de artilerie, a fost trimes pe cîmpul de operații.... **N. I.**

* * *

Facultatea de filosofie și litere din București, *Comemorarea Regelui Carol I cu prilejul deschiderii cursurilor Facultății la 1 Novembre 1914,* București 1914.

Cuprinde cuvîntarea d-lui I. Bogdan, decan al Facultății, despre regele Carol și învățămîntul superior și lecția d-lui D. Onciul despre caracteristica generală a Domniei răposatului Suveran.

X.

* * *

Un parohian, *Panahidă și dedicație rostită cu prilejul aniversării de 200 de ani de la moartea lui Constantin Brîncoveanu,* Făgăraș 1914.

Această carte dă vederea ruinei de la Sîmbăta-de-sus, a pietrei cu inscripție de de-asupra bisericii lui Brîncoveanu de la Făgăraș (pe copertă, și icoana de hram). La pp. 14-5 extrase din vechile protocoale și matricule dînd nume de familie. Restul — polemică confesională. **F.**

* * *

N. Borzea de Vist, *Cîteva constatări dureroase și încă ceva cu prilejul aniversării de 200 de ani de la moartea lui Constantin Brîncoveann,* Făgăraș 1914.

Polemici confesionale. Ilustrații ca în n-l precedent, care e extras de aici. **F.**

* * *

II Reviste.

Buletinul Comisiunii „Monumentelor Istorice", VII, fasc. 27.

Cîteva vederi nouă de la Cetatea-Albă (după fotografiile d-lui N. Dunăreanu, de d. Alex. Lăpedatu).

D. Al. T. Dumitrescu dă „mărturii documentare despre mănăs-

www.dacoromanica.ro

tirea Argeșuluĭ": de fapt, un act pentru vinăriciŭ (1682) și altele din 1804 și 1806 privitoare la zugrăveala poruncită de episcopul Iosif. El lucră și la zid, din temelie, făcu paraclis pentru iarnă și casa pentru episcop la Piteștĭ. Înteresantă descrierea bisericiĭ: „care podoabă dă zidărie a aceștiĭ bisericĭ fiind cu așa alcătuire frumoasă încît este neasămănată cu nicĭunele din toate zidirile vechĭ și noaoă cîte să află întru aceste două țărĭ, însă și cu cîte să află în Europa cea de supt stăpînire prea-puternicieĭ noastre Împărățiĭ".

De comparat cu mărturiile din scrisorile Vlădicăĭ pe care le-am tipărit în „Analele Academieĭ Romîne", XXVIII, p. 199 și urm., și cu intervenția luĭ Alexandru Ghica, în Căimăcămia sa, ca să nu se atingă nimenĭ de biserica măiastră *(ibid.,* p. 120).

Inscripțiĭ (publicate de d. Virg. Drăghiceanu) de la Plăvicenĭ-Olt: ctitorĭ: Vornicul Dragomir și soția Elena, la 1642, Maiŭ; nu ἀρχόντα τῆς αὐτοῦ, ci ἀρχοντίσσα αὐτοῦ) și de la Măgurenĭ-Prahova (ctitoră: Păuna luĭ Drăghicĭ Cantacuzino și fiiĭ, Pîrvu, Constantin, Șerban, Grigorașco — interesantă listă: Pîrvu și Șerban singurĭ trăiesc —, la 1670-1).

* * *

În revista „Miron Costin", II, n-le din Octombre-Novembre, un interesant articol, de dd. T. Pamfile și V. C. Nicolaŭ, despre bisericuța de lemn, în foarte frumos stil, ca acel din Bucovina, de la Strîmba (Tutova), mitoc al mănăstiriĭ Neamțuluĭ. Pe ușă e data de 1670, 20 Iunie. Se reproduc și frumoasele ornamente, Lămuririle de tot felul sînt foarte bogate.

Tot acolo hrisovul din 1839 pentru crearea, în folosul Spătaruluĭ Răducanu Cazimir, a tîrguluĭ Puieștĭ.

* * *

Tot în revista „Miron Costin", Decembre 1914, un act din Roman, 26 Ianuar 1768, prin care se vînd niște prăvăliĭ unuĭ Caraman, Caramlîŭ, Andronachi; se pomenesc și ale „Estereĭ Jidauca". Între marturiĭ zapisuluĭ sînt: Vasile zet Bucșe șoltuzul, preoțiĭ de la Episcopie, de la Sf. Nicolae, un diacon, doĭ bărbierĭ, un staroste de ciubotarĭ. Actul s'a dăruit de profesorul N. Apostol Academieĭ Romîne.

---

www.dacoromanica.ro

A apărut n-l 1, Anul al II-lea, pe luna Ianuar, 1915, din

BULLETIN DE L'INSTITUT
POUR
L'ÉTUDE DE L'EUROPE SUD-ORIENTALE

SUMARIŬ:

„Vérité sur la guerre." — Băicoianu: Roumanie et conflagration européenne — Kalitsounakis: Vénizélos, „Devaris". — Iorga: Touraniens parasitaires, Kladovo, Civilisation sous Brîncoveanu, Argenterie de Brîncoveanu, Mémoires de Charles I, Histoire des États balcaniques. — Drăghiceanu, Tombeau de Brîncoveanu. — Vasilescu: Chronique byzantine. — Pamfile et Lupescu: Chromatique. — Dictionnaire statistique roumain. Popescu, Diocèse d'Hongrovalachie (1810). — Giurescu: Miron Costin (édition).

A apărut

Desvoltarea ideii unității politice :: :: :: a Romînilor :: :: ::

(Lecții ținute la Universitatea din București).

de N. IORGA.

Prețul: Leĭ 1.25.

A apărut:

Ce este un monument istoric

(Conferință ținută din însărcinarea Comisiunii Monumentelor Istorice).

de N. IORGA.

Prețul 25 bani.

A apărut

„MIRON COSTIN"

Revistă de cercetări și mărturii istorice

Anul III, n-l 1, pe luna Ianuar 1915, cu următorul cuprins:

AȘEZAREA PREISTORICĂ DE LÎNGĂ STRÎMBA, T. Pamfile și V. C. Nicolau.

DOCUMENTE, N. Apostol, N. I. Dumitrașcu, G. Florescu, G. Iancu, V. C. Nicolau, A. Saint-Georges.

ÎNSEMNĂRI, D Furtună, C. N. Mateescu, T. Pamfile.

www.dacoromanica.ro

„Neamul Românesc“, Tipografie și Legătorie de cărți.

www.dacoromanica.ro